

Promemorian - Vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser (Ds 2023:17)

Remiss från Justitiedepartementet
Remisstid den 10 november 2023

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarråd Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

Justitiedepartementet har remitterat promemorian *Vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser (Ds 2023:17)* till bland annat Stockholms stad för yttrande. Promemorian föreslår att en ny reglering införs genom en ny lag om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser. Förslaget innebär att enskilda personers rätt att vistas på vissa platser eller områden i samhället begränsas, detta även utan att personen har dömts till påföljd för brott. Förslaget syftar till att bekämpa brott och brottslig verksamhet som utövas av kriminella nätverk i det offentliga rummet genom att personer som kan befaras medvetet främja nätverkens brottslighet inom ett visst område föreslås kunna beläggas med vistelseförbud. Förslaget syftar till ökad trygghet för allmänheten. Vistelseförbudet föreslås vara straffsanktionerat.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2024.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, trafiknämnden, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd och Stockholms Stadshus AB. Trafiknämnden och Stockholms Stadshus AB har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret bedömer sammantaget att förslaget kan innebära ett ökat skydd för barn och unga vuxna samt en ökad trygghet för allmänheten men att vissa delar i

den praktiska tillämpningen tydligare behöver definieras och säkerställas i förhållande till den inskränkning av rörelsefrihet som förslaget innebär.

Idrottsnämnden anser att förslagen i promemorian är positiva.

Kulturnämnden menar att deras verksamheter endast indirekt blir berörda av förslaget.

Socialnämnden är positiv till förslagen i promemorian i sin helhet men vill gärna se vissa förtydliganden.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd är positiv till förslagen i promemorian.

Skarpnåcks stadsdelsnämnd menar att förslagen i huvudsak kan öka tryggheten.

Södermalms stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv till förslagen i promemorian.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Situationen med gängkriminalitet är allvarlig och det är angeläget att samhället vidtar kraftfulla åtgärder för att bekämpa organiserad brottslighet. Stockholms stad vill ändå betona att det alltid bör göras noggranna överväganden vid beslut om att inskränka enskilds rörelsefrihet och integritet, eftersom föregående prövning i domstol inte sker.

Landets kommuner har ett stort ansvar för det förebyggande arbetet och att stoppa grunden för rekrytering till organiserad brottslighet. Det gäller dock att vara medvetna om att många av dagens konflikter, gängstruktur och kriminalitet inte är knutna till enskilda geografiska områden, utan ofta har både regional, nationell och internationell karaktär. Staten har ett ansvar att säkerställa att det finns effektiva, fungerande och rättssäkra regelverk och tillräckliga resurser för att bekämpa organiserad brottslighet.

Med anledning av remissen vill Stockholms stad betona vikten av att det görs bedömningar av en eventuell lag om vistelseförbuds effektivitet, möjligheter till uppföljningar, rättssäkerhet och hur samhällets resurser används på bästa sätt. Att invånare känner tillit och förtroende för samhället och dess myndigheter är mycket viktigt utifrån möjlighet att ta emot stöd, anmäla brott och känna framtidstro.

Det finns ett behov av att tydligare definiera ett eventuellt vistelseförbuds geografiska utbredning. I promemorian påtalas att en sådan avgränsning måste avgöras från fall till fall, varför några mer konkreta direktiv inte ges. Den geografiska utbredningen är dock en central fråga inte minst i relation till den mänskliga rättigheten om rörelsefrihet. Det är stor skillnad om en person meddelas vistelseförbud för enskilda platser inom ett område eller om förbudet gäller för hela stadsdelar. I det senare fallet kan ett utfärdat vistelseförbud påverka en individs möjlighet till försörjning, utbildning och tillgång till den kommunala service som krävs för att klara av en fungerande livssituation utan kriminalitet. Det kan exempelvis gälla socialtjänstens olika verksamheter eller andra kommunala verksamheter som förskola, skola och medborgarkontor. Stockholms stad vill därför också framhålla vikten av att det måste

säkerställas att barnkonventionens principer om bl. a. barnens bästa och rätt till liv, överlevnad och utveckling beaktas. Staden delar därför utredningens bedömning att det exempelvis kan innebära att särskilda undantag görs för att barnet ska kunna bo kvar i sin bostad eller att barnets skolgång möjliggörs.

Vistelseförbud kan vara mycket ingripande för den enskilde, särskilt med hänsyn till att den som får vistelseförbud inte nödvändigtvis har begått eller misstänkts för något brott. Detta gäller särskilt om den maximala giltighetstiden om 1 år, med 1 års förlängning i taget, utnyttjas. Den danska ordningen med tre månader + tre månaders förlängning bör därför övervägas. Den som riskerar att meddelas vistelseförbud ska ha rätt till ett offentligt biträde. Dessa delar behöver säkerställas inför ett beslut i frågan.

Avslutningsvis vad gäller påföljden ungdomsövervakning där barns rörelsefrihet också begränsas genom elektronisk övervakning finns en bestämmelse om samverkan mellan verkställande myndighet och ansvarig socialnämnd. Regleringen om vistelseförbud innehåller ingen liknande skrivelse utöver att socialnämnden ska informeras och lämna ett yttrande innan ett beslut om vistelseförbud fattas för en person under 18 år. Det är bra att socialnämnden involveras men eftersom de barn som kommer ifråga för ett vistelseförbud sannolikt är i behov av omfattande stöd hade en mer uttalad och konkret bestämmelse om samverkan mellan polismyndighet, åklagare och socialtjänst varit att föredra.

Stockholms stad instämmer vidare i Sveriges kommuners och regioners bedömning att förslagen om underrättelse till och begäran av yttrande från socialnämnden innebär nya åligganden och därmed ökade kostnader för kommunerna. Utredningen redovisar inte någon konsekvensutredning eller bedömning i frågan.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 1 november 2023

Alexander Ojanne

Bilaga

Promemoria – Vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser, dnr KS 2023/800-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande av borgarråden Christofer Fjellner, Dennis Wedin och Andrea Hedin (alla M) enligt följande.

Sverige och Stockholm befinner sig i en exceptionellt allvarlig situation med en omfattande våldsvåg som saknar motstycke i modern tid. Det finns inget annat land i

EU som har motsvarande nivåer avseende skottlossningar och unga offer som Sverige. Att vända trenden och förhindra uppgörelser mellan olika gäng kräver mer långtgående åtgärder än vad som finns tillgängliga idag. Vi anser att vistelseförbud i enlighet med promemorians förslag är nödvändigt på vissa geografiskt angränsade platser. Ett vistelseförbud kan utgöra ett komplement till andra insatser och kan användas preventivt för att motverka ytterligare skjutningar. Ett vistelseförbud är ingen påföljd för begånget brott utan en åtgärd som kan förhindra att fler ungdomar faller offer för den pågående våldstrenden.

Vi tror att möjligheten till vistelseförbud tillsammans med det pågående samverkansarbetet inom Trefas kan leda till färre dödsoffer då berörda myndigheter får fler verktyg att agera förebyggande och även i större utsträckning skydda oskyldiga medborgare från att hamna i gängens skottlinje.

Särskilt uttalande av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

I stort har utredaren gjort väl avvägda bedömningar. Men vi ser en risk att det blir en liknande riskförskjutning som när straffrabatten togs bort: att ungdomar som är 15 år eller äldre kommer att använda sig av ungdomar som är 14 år eller yngre att springa kriminella ärenden i områden de fått förbud att röra sig inom.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande av Christofer Fjellner, Annika Friberg och Jonas Nilsson (alla M) som är likalydande med Moderaternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L) som är likalydande med Liberalernas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande Jonas Naddebo (C) enligt följande.

Centerpartiet har sedan länge varit pådrivande för att införa vistelseförbud men då som en frivårdsåtgärd där en person som begått brott och som har anknytning till kriminellt gäng förbjuds att vistas i ett visst geografiskt område under en viss tid efter avtjänat fängelsestraff. Syftet är att begränsa redan aktiva våldsverkarens framfart i ett specifikt område.

Promemorian Vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser föreslår en ny lag om vistelseförbud. Förslaget skulle innebära att enskilda personers rätt att vistas på vissa platser eller områden begränsas, detta även utan att personen nödvändigtvis har dömts för brott. Lagen föreslås inte gälla för personer under 15 år.

Den grova organiserade brottsligheten i samhället är ett stort problem, och fler åtgärder måste till för att stävja den destruktiva utvecklingen vi befinner oss i. Polismyndigheten har efterfrågat nya möjligheter att utfärda vistelseförbud i syfte att

minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Centerpartiet ser positivt på att detta har hörtsammats och att ett lagförslag arbetas fram. Däremot ser vi potentiella risker med att vistelseförbud kan komma att omfatta personer som inte har dömts för brott vilket riskerar att underminera rättsstaten och skapa en misstro mot rättsväsendet. Beslut om vistelseförbud bör som regel underställas domstol. Vidare föreslås personer under 15 år att vara undantagna lagen vilket kan komma att öka risken för att yngre tonåringar och barn lockas in i kriminalitet när de äldre behöver tjänster utförda.

Med anledning av ovanstående är det vår förhoppning att lagförslaget omarbetas för att bemöta de potentiella risker som kommer med det nuvarande förslaget.

Ersätтарыtrande av Nike Örbrink (KD) enligt följande.

Stockholm måste bli tryggare. I ett samhälle där invånare får sin frihet begränsad av otrygghet och kriminalitet så riskerar förövarna känna större rätt till våra offentliga miljöer än hederligt folk. Med detta förslag tar vi ett stort kliv i rätt riktning för att skapa ett tryggare Sverige.

Vi välkomnar regeringens förslag om möjligheten att utfärda vistelseförbud till personer som bedöms begå eller främja brott. Rätt använt så kan denna proaktiva åtgärd förebygga rekrytering av unga samt motverka organiserad brottslighet.

Avslutningsvis vill vi återigen lyfta Kristdemokraternas förslag om fredade nattlivszoner, enligt dansk modell. Utöver regeringens förslag om att utfärda vistelseförbud i proaktivt syfte bör möjligheten att utfärda vistelseförbud som del av påföljderna vid vålds- och sexualbrott inrättas. Detta för att brottsoffer inte ska behöva begränsa sin frihet på grund av rädsla för att träffa sin förövare i exempelvis nattlivet.

Ärendet

Justitiedepartementet har i en promemoria utrett frågan om vistelseförbud på allmän plats och andra platser. Bakgrunden är ökningen av skjutningar och sprängningar i den gängkriminella miljön, vilket bland annat lett till att Polismyndigheten efterfrågat nya möjligheter att utfärda vistelseförbud i syfte att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället.

Våldsbrottsligheten i form av skjutningar och sprängningar, men också annan brottslighet såsom narkotikabrottslighet, bidrar till att skapa stor otrygghet utanför den kriminella miljön. Det är i första hand försäljning och distribution av narkotika som anges som särskilt problematisk eftersom den leder till en ökad närvaro av kriminella aktörer på en plats. Utvecklingen innebär framförallt att unga exponeras för kriminalitet i boendemiljön vilket kan underlätta vid nyrekrytering till de kriminella nätverken.

Även lokala företagare utsätts för brott som begås av de kriminella nätverken, exempelvis olaga hot och utpressning, vilket får konsekvensen att företag avstår från att etablera sig i utsatta områden. Detta leder i sin tur till sämre service för lokalbefolkningen. Därutöver råder en låg uppläringsgrad av brott, vilket delvis kan förklaras av en minskad benägenhet att anmäla brott och vittna i rättsprocesser. En tystnadskultur upprätthålls även genom att de kriminella utövar territoriell kontroll genom hot och våld samt etablerar normer om att inte tala med polisen. Detta kan leda till att parallella samhällsstrukturer utvecklas där rättsväsendet och andra myndigheter hålls utanför.

Utredningen har resulterat i en promemoria som redogör för författningsförslag till en *ny lag om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser*. Utredningen förordar även förändringar i befintlig lagstiftning genom förslag om ändring i *lagen (1998:620) om belastningsregister* och i *offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)* till att omfatta vistelseförbud enligt den föreslagna *lagen om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser*.

Promemorian föreslår att vistelsebeslut ska kunna utfärdas när:

1. Det finns en påtaglig risk för att en grupp personer kommer att begå brott eller utöva brottslig verksamhet inom det område där förbudet avses gälla, och
2. Det kan befaras att den mot vilken förbudet avses gälla medvetet kommer att främja brottet eller den brottsliga verksamheten.

I utredningen undersöks vilken begränsning av rörelsefriheten som kan anses vara proportionerlig i förhållande till ändamålet att skydda individen och att förebygga och förhindra skjutningar, sprängningar och annan allvarlig brottslighet. Utredningen bedömer att föreslaget vistelseförbud kan förväntas verka brottspreventivt på de platser där det finns påtaglig risk för att brott kommer att begås eller brottslig verksamhet bedrivs. En av målsättningarna med vistelseförbudet är att det ska vara en del i att återupprätta tryggheten för allmänheten i utsatta områden och även stärka

förutsättningarna för ett ökat förtroende och tilltro till rättsväsendet. Genom att åstadkomma ett lugnare klimat i områden där det råder en hög konfliktnivå mellan kriminella nätverk bedöms Polismyndigheten ges bättre förutsättningar att utföra sitt uppdrag.

Förutsättningarna för det vistelseförbud som utredningen presenterar är att en person kan meddelas förbud att vistas på allmän plats eller platser som skolgårdar, vid fritidshem eller förskolor. Förbudet omfattar även för den berörda personen att vistas i ett fordon på den aktuella platsen. Vistelseförbudet avser inte personer under 15 år. Vistelseförbudet får meddelas om det finns en påtaglig risk för att en grupp personer kommer att begå brott eller utöva brottslig verksamhet inom ett område. Vistelseförbudet avser brott eller brottslig verksamhet som har bakgrund i eller är avsett att framkalla en konflikt mellan grupper av personer där det finns risk för att skjutvapen eller sprängämnen används. Det avser även brott eller brottslig verksamhet som utövas i organiserad form som avser att skada tryggheten hos allmänheten.

I utredningen föreslås ett krav på att en riskbedömning genomförs för den person förbudet avser. Bedömningen får inte enbart bygga på spekulationer eller allmänna bedömningar utan ska vara grundad på faktiska och konkreta omständigheter som talar för att den aktuella personen kommer att främja ett kriminellt nätverks brottslighet i ett område.

Frågan om vistelseförbud föreslås ske genom en skriftlig anmälan från Polismyndigheten. Om anmälan om vistelseförbud avser en person under 18 år ska Polismyndigheten genast underrätta socialnämnden. Detta för att möjliggöra för socialnämnden att genomföra en utredning om den unges levnadsomständigheter och vidta nödvändiga åtgärder. Ett vistelseförbud prövas av allmän åklagare i den ort där förbudet huvudsakligen avses tillämpas eller där den person som förbudet avses gälla har sin hemvist eller varaktigt uppehåller sig. Socialnämnden ska på begäran av åklagaren eller Polismyndigheten lämna yttrande om den person mot vilken vistelseförbudet avses gälla. Yttrandet ska innehålla uppgifter om den person mot vilken förbudet avses gälla och som är av betydelse för utredningen av frågan om vistelseförbud till åklagaren.

Ett vistelseförbud föreslås gälla en begränsad tid, dock högst ett år. Förlängning av vistelseförbud kan ske om förutsättningar för förbudet kvarstår. Vistelseförbudet gäller omedelbart förutsatt att inte annat beslutas och ska delges den förbudet avser. Den geografiska omfattningen av förbudet får inte vara större än vad som är nödvändigt för att syftet med förbudet ska uppnås. Vistelseförbud får meddelas om behovet av förbudet väger tyngre än den enskildes intresse av att vistas inom området. I promemorian görs bedömningen att förslaget kan finansieras genom befintliga anslag.

För att säkerställa efterlevnad av meddelade vistelseförbud krävs att åtgärden följs upp med tillgängliga polisiära resurser. För detta krävs kapacitet, exempelvis i form av polisiär närvaro i området. Efterlevnaden av meddelade förbud föreslås även

kunna kontrolleras genom elektronisk övervakning eller säkerställas genom ökad kamerabevakning. Överträdelse mot vistelseförbudet föreslås vara förenat med en straffrättslig åtgärd. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2024.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, trafiknämnden, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd och Stockholms Stadshus AB. Trafiknämnden och Stockholms Stadshus AB har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 11 oktober 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret har tagit del av Justitiedepartementets remiss och svarar utifrån ett kommunalt perspektiv. Att Stockholm ska vara en trygg och säker stad är det övergripande målet för stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete. Det som framförs i promemorian har främst koppling till kommunfullmäktiges mål 3.6 *Tryggheten ska öka genom förebyggande insatser.*

Stadsledningskontoret bedömer att vistelseförbudet kan vara en del i att minska de kriminella konflikternas inverkan på trygghet och säkerhet på stadens allmänna platser. Samtidigt krävs flera parallella insatser, framförallt inom det förebyggande arbetet, för att få till en positiv förändring inom området. Forskning visar att det finns en kraftig snedfördelning av våldsbrottsligheten och att en mycket liten andel unga män står för majoriteten av våldsbrotten. Dessutom sjunker debutåldern för grova våldsbrott. För Stockholms stad är det därför viktigt att rätt riktade insatser finns tillgängliga för att nå denna grupp. Stadens brottsförebyggande arbete kopplat till unga lagöverträdare ska utgå från att en tidig brottsdebut innebär ökad risk för återfall i brott vilket innebär att en snabb, tidig insats är viktig för att förhindra en lång brottskarriär. Den allvarliga utveckling vi ser nu, med geografiskt utspridda nätverk och relationer, försämrar vistelseförbudets möjlighet till påverkan.

Som anges i det förslag till nytt *Trygghetsprogram 2024-2027 för Stockholms stad* som nu är ute på remiss krävs ett systematiskt och långsiktigt förebyggande arbete för att påverka attityder och beteenden. Ett fungerande förebyggande arbete förhindrar att kriminella får de verktyg som de behöver för att begå brott. Förebyggande åtgärder kräver emellertid lång tid, vilket betyder att effekten kan komma långt efter det att åtgärden påbörjats. Enstaka risk- och skyddsfaktorer har i regel liten effekt, men fler faktorer tillsammans ger större effekt på individens beteende. Det gäller således att stärka skyddsfaktorerna och minska riskfaktorerna. Effekten blir också större om insatser som verkar på olika nivåer samtidigt utformas.

Socialnämnden berörs framförallt av föreslagna lagändringar. På begäran av åklagaren eller Polismyndigheten ska socialnämnden lämna yttrande om den person mot vilken vistelseförbudet avses gälla. Yttrandet ska innehålla uppgifter om den aktuella personen som är av betydelse för utredningen av frågan om vistelseförbud. När det gäller personer som inte begått något brott bedömer stadsledningskontoret att det krävs en nära samverkan med socialnämnden för att säkerställa att rätt insatser för individen och samhällets bästa ska beslutas. För socialnämnden gäller stark sekretess enligt 26 kap. 1 § i OSL. De uppgifter som kan lämnas bör ha, i en någorlunda konkret mening, direkt betydelse för utredningen av frågan om vistelseförbudet. I det fortsatta arbetet med förslaget behövs exempel eller vägledning om vilka uppgifter som är av betydelse för yttrandet. Därutöver kan förslaget förväntas innebära både en ökad administrativ börda och ökade kostnader för kommunerna varför ersättning bör utredas i enlighet med finansieringsprincipen.

Stadsledningskontoret är positiva till att socialnämnden involveras men eftersom de barn som kommer ifråga för ett vistelseförbud sannolikt är i behov av omfattande stöd hade en mer uttalad och konkret bestämmelse om samverkan mellan Polismyndighet, åklagare och socialnämnd varit att föredra.

I utredningen föreslås ett krav på att en riskbedömning genomförs för den person förbudet avser och att denna bedömning ska vara grundad på faktiska och konkreta omständigheter. Stadsledningskontoret framhåller vikten av att denna riskbedömning genomförs systematiskt och strukturerat. En risk finns annars att det skapas misstro till rättssystemet. Att invånare känner tillit och förtroende för myndigheter är mycket viktigt utifrån möjlighet att ta emot stöd, anmäla brott och känna framtidstro. Tilltron och förtroende för myndigheter är oftare lägre bland invånare i utsatta områden varför väl övervägda riskbedömningar av vistelseförbud är särskilt viktigt.

Att inskränka individers rörelsefrihet kan krävas i syfte att förhindra allvarliga brott och ge en positiv effekt på impulsiva våldshandlingar bland kriminella nätverk. Däremot finns behov av att tydligare definiera ett vistelseförbuds geografiska utbredning. I promemorian påtalas att en sådan avgränsning måste avgöras från fall till fall, varför några mer konkreta direktiv inte ges. Den geografiska utbredningen är dock en central fråga inte minst i relation till den mänskliga rättigheten om rörelsefrihet. Det är stor skillnad om en person meddelas vistelseförbud för enskilda platser inom ett område eller om förbudet gäller för hela stadsdelar. I det senare fallet kan ett utfärdat vistelseförbud påverka en individs möjlighet till försörjning, utbildning och tillgång den kommunala service som krävs för att klara av en fungerande livssituation utan kriminalitet. Det kan exempelvis gälla socialtjänstens olika verksamheter eller andra kommunala verksamheter som förskola, skola och medborgarkontor. Denna del behöver säkerställas inför ett beslut om vistelseförbud.

Stadsledningskontoret framhåller att en god samverkan mellan socialnämnden och Polismyndigheten kommer att krävas för att vistelseförbudet ska kunna få önskad effekt. Stockholms stad och Polisregion Stockholm har tecknat en samverkansöverenskommelse som fastställer hur samverkan ska ske mellan

organisationerna i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Ett prioriterat samverkansområde är riktat arbete mot avgränsade platser och utsatta områden. Denna samverkan bedöms vara viktig vid bedömning om vilken åtgärd som bäst lämpar sig för att bekämpa kriminella konflikter. Parallellt behöver individer i behov av stöd erbjudas detta. Aktuella individuella insatser kan vara sociala insatsgrupper, avhopparverksamhet eller Trefas. Även uppsökande verksamheter som fångar upp och motiverar unga till att ta emot stöd som exempelvis ungdomsjour eller fältassistenter är av vikt.

Ytterligare samverkan som är relevant i sammanhanget är den intensifierade regionala samverkan Stockholms stad ingår i som syftar till att öka tryggheten och minska brottligheten på allmänna platser. Samverkansparter är samtliga kommuner i länet, Region Stockholm, Polismyndigheten, Länsstyrelsen, Kriminalvården och Tullverket. Det första delprojektet i samverkan har som mål att minska antalet öppna drogsener i länet genom att koordinerat rikta resurser och effektiva åtgärder vid de aktuella platserna. Arbetet samordnas av Samverkan Stockholmsregionen.

Stadsledningskontoret ser även svårigheter med uppföljning av vistelseförbudet. Visserligen föreslås elektronisk övervakning men risk finns att vistelseförbudet inte får någon effekt eftersom det kriminella nätverket kan flytta till en ny plats.

Sammantaget bedömer stadsledningskontoret att förslaget kan innebära ett ökat skydd för barn och unga vuxna samt en ökad trygghet för allmänheten men att vissa delar i den praktiska tillämpningen tydligare behöver definieras och säkerställas i förhållande till den inskränkning av rörelsefrihet som förslaget innebär.

Stadsledningskontoret föreslår att remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2023 följande.

Idrottsnämnden godkänner förvaltningens svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande av Hanna Wistrand (L), se Reservationer m.m.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 4 september 2023 har i huvudsak följande lydelse.

En ny lagstiftning om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser kan leda till ökad trygghet för allmänheten, exempelvis för den som uppehåller sig på allmän plats för att utöva idrott eller friluftsliv, vilket idrottsförvaltningen ser positivt på. I övrigt har idrottsförvaltningen inga synpunkter eller förslag i frågan.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 3 oktober 2023 följande.

1. Kulturnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 september 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Tillträdesförbud och vistelseförbud

Sedan den 1 juli 2022 har företrädare för ett bibliotek möjlighet att ansöka om tillträdesförbud till biblioteket, när det finns risk att en person där kommer att begå brott, allvarligt trakassera någon som befinner sig där, väsentligt störa verksamheten eller orsaka betydande skada på bibliotekets egendom.

Den nya lagen om vistelseförbud innebär inte någon förändring av Lag (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, utan är en ny lag med ett delvis annat syfte. Gemensamt för de båda lagstiftningarna är dock syftet att öka tryggheten på allmänna platser.

Kulturförvaltningens synpunkter på förslaget

Det är framför allt den del av kulturförvaltningens verksamheter som bedrivs på allmän plats som berörs av den nya lagstiftningen. Enligt förslaget är det Polismyndigheten som ska kunna anmäla en fråga om vistelseförbud till åklagaren, som därefter prövar frågan och meddelar vistelseförbud. Det är en skillnad mot Lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, där företrädare för biblioteket själva kan ansöka hos åklagaren om tillträdesförbud. Kulturförvaltningens verksamheter blir därför endast indirekt berörda av det nya förslaget.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2023 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen

Reservation av Annika Elmlund m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Reservation av Gabriel Kroon (SD), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Henrik Falk (C), se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 28 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Socialförvaltningen instämmer i att skjutningar, sprängningar och de kriminella nätverkens inflytande är några av de högst prioriterade frågorna i dagsläget. Ett vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser kan vara ett effektivt sätt att kyla ned och hantera pågående konflikter, öka den allmänna tryggheten och minska

antalet skjutningar i den kriminella miljön. Förvaltningen är dock tveksam till om antalet sprängningar kommer minska till följd av en lag om vistelseförbud. Detta eftersom sprängningar, till skillnad från vissa typer av skjutningar, ändå kräver ett visst mått av planering och förberedelse.

Promemorian tar upp frågan om en reglering om vistelseförbud är förenlig med grundläggande mänskliga rättigheter och menar, med stöd av bland annat dansk och italiensk lagstiftning, att det i vissa fall är möjligt att inskränka individers rörelsefrihet utanför det straffrättsliga påföljdssystemet. Även att med hjälp av elektronisk utrustning övervaka att dessa inskränkningar efterlevs bedöms vara förenligt med mänskliga fri- och rättigheter eftersom de kriminella nätverkens verksamheter i grund och botten är systemhotande och kraftigt bidragande till människors känslor av rädsla och otrygghet. Förvaltningen delar promemorians syn på att de kriminella nätverken måste motverkas och är positivt avseende en reglering om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser. Att inskränka individers rörelsefrihet kan vara påkallat i syfte att förhindra allvarliga brott och borde få en dämpande effekt på impulsiva våldshandlingar bland kriminella nätverk. Det hade dock varit önskvärt om promemorian med större precision och tydlighet gett vägledning om ett vistelseförbuds geografiska utbredning. Visserligen påtalas att en sådan avgränsning måste avgöras från fall till fall och att man därför inte ger några mer konkreta direktiv, men den geografiska utbredningen är en central fråga inte minst i relation till den mänskliga rättigheten om rörelsefrihet. Det är till exempel stor skillnad om en person meddelas vistelseförbud gällande enskilda platser i ett lokalområde eller om förbudet gäller för hela stadsdelar. I det senare fallet kan en individs möjlighet till både försörjning, utbildning och möjligheter att träffa släkt och vänner påverkas.

Förvaltningen menar också att promemorian inte i tillräcklig utsträckning problematiserar det faktum att ett vistelseförbud, som förslaget nu är utformat, sannolikt kommer innebära att barn 15 – 17 år kommer övervakas elektroniskt utan att nödvändigtvis vara dömda för något brott. Även utifrån lagens syfte att reducera tillfällena för oöverlagt och impulsivt våld mellan kriminella grupperingar torde det vara en både ingripande och långtgående åtgärd att elektroniskt övervaka barn utanför ramen för påföljdssystemet. Att barns rättigheter tas tillvara och att de behandlas med aktning för sin person gäller alla barn, även de som dragits in i kriminella grupperingar och begår brottsliga handlingar. Om barn främst betraktas som framtida brottslingar befästs snarare deras kriminella identitet och det är därför viktigt med en helhetssyn på barnet och dess omgivning.

Eftersom en reglering om vistelseförbud kan förhindra att barn utsätts för grova våldsbrott, och likaså att de begår våldshandlingar gentemot andra, menar förvaltningen att en viss inskränkning i deras rörelsefrihet är proportionerlig och svarar mot lagens syfte. Däremot är det oklart om ett förbud förbundet med elektronisk övervakning innebär en alltför omfattande inskränkning och om det är försvarbart utifrån de mänskliga rättigheterna om rörelsefrihet. Det hade även varit önskvärt om promemorian tagit upp det behov av både psykologiska och sociala insatser som med stor sannolikhet finns hos de barn som meddelas vistelseförbud.

Vad gäller påföljden ungdomsövervakning där barns rörelsefrihet också begränsas genom elektronisk övervakning finns en bestämmelse om samverkan mellan verkställande myndighet och ansvarig socialnämnd. Regleringen om vistelseförbud innehåller ingen liknande skrivelse utöver att socialnämnden ska informeras och lämna ett yttrande innan ett beslut om vistelseförbud fattas för en person under 18 år. Förvaltningen ställer sig positiv till att socialnämnden involveras men eftersom de barn som kommer ifråga för ett vistelseförbud sannolikt är i behov av omfattande stöd hade en mer uttalad och konkret bestämmelse om samverkan mellan polismyndighet, åklagare och socialtjänst varit att föredra.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 september 2023 följande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget på ny lag, lag om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser. Förvaltningen ser bland annat att nedan punkter kan bidra till ökad trygghet och till ett proaktivt brottsförebyggande arbete.

- Att utöka de regleringar som gör att, kommun, polis och domstolsväsendet kan öka tryggheten på allmänna platser där både barn och vuxna rör sig för att kunna bedriva sina aktiviteter så som skola, arbete och fritidsintressen.
- Att personer som rör sig i de kriminella gängen kan få ett vistelseförbud på ett avgränsat geografiskt område under en begränsad tid så att andra myndigheter skapar ett utrymme för att sätta in brottsförebyggande och trygghetsskapande insatser för att förhindra att fler unga socialiseras in i en kriminell livsstil.

Vidare är det viktigt att socialtjänsten omgående får information om en ungdom som är under 18 år blir tilldömd ett vistelseförbud så att rätt insatser kan sättas in. Det bör även belysas att ett vistelseförbud begränsar den enskildes möjligheter att röra sig fritt i samhället. Förvaltningen ser att vikten av att skydda individen för att bli utsatt för påverkan av kriminella eller drabbas av skjutvapenvåldet väger tyngre.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2023 följande.

1. Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutar att förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar utredarnas bedömning om att förslaget kan förväntas leda till ökad trygghet för allmänheten, och i viss utsträckning även för den som får vistelseförbud. Förvaltningen delar även bedömningen om att förslaget kan stärka bekämpningen av brott och brottslig verksamhet som utövas av kriminella nätverk i det offentliga rummet, och till viss del försvåra nyrekryteringen av unga till kriminella nätverk. Förvaltningen ser samtidigt utmaningar med förslaget som kan bidra till att förslaget inte får den effekt som den ämnar bidra till.

Vistelseförbud kan vara en av flera åtgärder som stör kriminella nätverk men effekten kan samtidigt i realiteten bli förhållandevis liten då kriminell verksamhet inklusive nyrekrytering sker på olika platser och på andra sätt än på offentliga platser, genom exempelvis sociala medier. Att hindra personer i kriminella nätverk att vistas i särskilda miljöer och platser skulle också troligtvis innebära att de kriminella nätverken byter plats eller hittar andra kontaktvägar.

Förvaltningen ser samtidigt att förslaget skulle kunna utgöra en risk för att kriminella nätverk i större utsträckning än idag använder sig av barn under 15 år, av anledningar som skulle kunna härledas till att målgruppen inte omfattas.

Förvaltningens uppfattning är vidare det kan vara problematiskt att barn mellan 15 och 18 år omfattas av förslaget vistelseförbud. Förbudet skulle innebära att ungas rörelsefrihet begränsas, vilket påverkar ett flertal rättigheter i Barnkonventionen. I promemorian beskrivs det att det i departementspromemorian Vistelseförbud för barn övervägs om socialnämnden i skyddande syfte bör få besluta att begränsa enskilda barns rätt att vistas på vissa platser eller i vissa områden i samhället. Syftet med ett sådant vistelseförbud skulle vara att hindra barnet från att vistas i en miljö som bedöms kunna påverka barnets hälsa eller utveckling negativt. Promemorians bedömning är emellertid att det saknas stöd för att detta ändamål skulle uppnås genom en reglering om vistelseförbud. Förvaltningen delar denna uppfattning och ställer sig frågande om inte samma bedömning bör gälla även för åldersgruppen 15-18 år. Förvaltningen kan även se vissa utmaningar med att socialnämnden ska lämna yttranden till åklagare i ärenden som handlar om beslut om vistelseförbud när den unge inte misstänkts för ett brott.

Det framgår av promemorian att det är av vikt att framhålla att nya möjligheter om att besluta om vistelseförbud enbart skulle utgöra ett verktyg bland flera för att minska de kriminella nätverkens inflytande och öka tryggheten i samhället. Förvaltningen delar uppfattningen om att det är viktigt att beslut om vistelseförbud följs upp med tillgängliga polisiära resurser för att säkerställa att regleringen om vistelseförbud inte endast fyller en symbolisk funktion. För att minska de kriminella nätverkens inflytande och öka tryggheten i samhället krävs samtidigt även andra trygghetsskapande- och brottsförebyggande insatser. Ett brottsförebyggande- och trygghetsskapande arbete i samverkan mellan flera aktörer är av väsentlig vikt för att också en reglering av vistelseförbudet ska få den effekt den ämnar till.

Förvaltningen är av uppfattningen att förslaget huvudsakligen kan öka tryggheten i allmänhet, framför allt när det gäller känslan av att samhället kan agera när exempelvis ett centrumområde i vissa fall helt tas över av en öppen droghandel. Men för att känslan av trygghet ska bestå krävs det att åtgärder i form av vistelseförbud parallellt med andra brottsförebyggande- och trygghetsakande insatser löpande används på såväl strukturell som individuell nivå.

Jämställdhetsanalys

Den föreslagna regleringen är könsneutral. Detta utesluter inte att olika personkategorier påverkas av bestämmelserna i olika utsträckning. När det gäller det dödliga våldet i den kriminella miljön är det nästan uteslutande män som begår våld mot andra män. Även när det gäller allvarlig brottslighet i kontexten kriminella nätverk lagförs fler män än kvinnor. Förvaltningen delar promemorians bedömning om att förslagen mot denna bakgrund kan komma att beröra fler män än kvinnor.

Kvinnor uttrycker i större utsträckning än män otrygghet enligt de nationella trygghetsundersökningar som Brottsförebyggande rådet (Brå) årligen genomför. I likhet med promemorians analys så delar förvaltningen uppfattningen om att förslaget, i och med att det bedöms kunna öka tryggheten, kan bidra till att uppnå det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Förvaltningen föreslår att detta tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2023 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till de förslag som ges i Promemorian – Vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser för yttrande (Ds:2023:17) men vill samtidigt lyfta risker och möjlighet till skydd för barn/unga vuxna i åldern 15-20 år.

Förvaltningens uppfattning är att förslaget gällande vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser kan komma att innebära konsekvenser för barn i åldern 15-18 år. Ett förbud kommer att påverka ett barns vardag varför det är angeläget att det underlag som ligger till grund för ett sådant beslut klargör såväl skydd- som riskfaktorer. Det är även angeläget att en tät samverkan mellan polis, åklagare och socialtjänsten sker för barn under 18 men även för unga vuxna upp till 20 år. Ett vistelseförbud kan medföra upptäckt av ett eskalerade socialt nedbrytande beteende hos ungdomar som tidigare är kända hos socialtjänsten av andra skäl än kriminalitet

och tidig upptäckt av ungdomar som är inflyttade i stadsdelen från andra kommuner. Det skulle ge ökade förutsättningar att säkerställa kraftfulla insatser från exempelvis socialtjänsten i syfte att förhindra och avbryta rekrytering av unga till kriminella nätverk eller att fler barn och ungdomar begår allvarliga brott.

Det är viktigt att socialtjänsten omgående får information om en ungdom/ung vuxen under 18 år blir tilldömd ett vistelseförbud så att kraftfulla insatser kan sättas in i syfte att skydda barnet från ett eskalerande socialt nedbrytande beteende.

Förvaltningen ser det som positivt att förslaget kan innebära ett ökat skydd för barn och unga vuxna och en ökad trygghet för allmänheten.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservationer m.m.

Idrottsnämnden

Särskilt uttalande av Hanna Wistrand (L)

I stort har utredaren gjort väl avvägda bedömningar men vi ser en risk att det blir en liknande riskeffekt som när straffrabatten togs bort: att ungdomar som är 15 år eller äldre kommer att använda sig av ungdomar som är 14 år eller yngre.

Idrottsnämndens främsta syfte är att få barn och unga att röra sig både organiserat och spontant. Något som folkhälsan, skolresultaten och inkluderingen vinner på. Det här lagförslaget måste därför följas upp för att säkerställa att alla eventuella ihålligheter som kan göra att destruktiva beteenden och kriminalitet kryper ner i åldrarna täpps igen. Stockholms barn ska inte springa äldre kriminellas ärenden, de ska springa efter en boll eller på annat sätt röra sig.

Socialnämnden

Reservation av Annika Elmlund m.fl. (M)

1. Att delvis godkänner förvaltningens förslag till beslut.
2. Att därutöver anföra följande:

Sverige befinner sig i en exceptionellt utsatt situation för närvarande med återkommande skottlossningar och sprängningar, som saknar motstycke i modern tid. Det finns inget annat land i EU som har så negativa siffror avseende skottlossningar och unga offer som Sverige.

Att vända den våldstrend, som nu pågår med uppgörelser mellan olika gäng, kräver mer långtgående åtgärder som vistelseförbud på vissa geografiskt angränsade platser. Ett vistelseförbud kan utgöra ett komplement till övriga åtgärder för att hantera uppkommen situation. Vistelseförbud samt bättre möjligheter till samarbete mellan myndigheter ger ytterligare verktyg för polis och rättsvårdande myndigheter att få kontroll och kartläggning av dessa personer, liksom möjligheter att beslagta vapen och sprängämnen. Ett vistelseförbud är ingen påföljd för begånget brott utan en åtgärd, som kan förhindra, att fler ungdomar faller offer för den pågående våldstrenden. Tryggheten för alla ökar om impulsiva hämndlystna uppgörelser med skottlossningar som följd kan förhindras.

Reservation av Gabriel Kroon (SD)

1. Att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen, med revideringar.

2. Att därutöver anföra följande:

Sid 2, stryka följande:

”Förvaltningen ställer sig dock tveksam till vissa delar av förslaget; bland annat synes den geografiska avgränsningen oklar och promemorian problematiserar inte i tillräcklig utsträckning det faktum att en betydande andel av de individer som kan komma ifråga för ett vistelseförbud är barn 15 – 17 år. Att i vissa fall elektroniskt övervaka barn som inte nödvändigtvis är dömda för något brott, samtidigt som de lagförs och hamnar i belastningsregistret om de överträder vistelseförbudet, torde vara en långtgående inskränkning i deras rättigheter även med beaktande av förbudets syfte.”

Sida 6, stryka följande:

”Förvaltningen menar också att promemorian inte i tillräcklig utsträckning problematiserar det faktum att ett vistelseförbud, som förslaget nu är utformat, sannolikt kommer innebära att barn 15 – 17 år kommer övervakas elektroniskt utan att nödvändigtvis vara dömda för något brott. Även utifrån lagens syfte att reducera tillfällena för oöverlagt och impulsivt våld mellan kriminella grupperingar torde det vara en både ingripande och långtgående åtgärd att elektroniskt övervaka barn utanför ramen för påföljdssystemet. Att barns rättigheter tas tillvara och att de behandlas med aktning för sin person gäller alla barn, även de som dragits in i kriminella grupperingar och begår brottsliga handlingar. Om barn främst betraktas som framtida brottslingar befästs snarare deras kriminella identitet och det är därför viktigt med en helhetssyn på barnet och dess omgivning.”

Sida 6, stryka följande:

”Däremot är det oklart om ett förbud förbundet med elektronisk övervakning innebär en alltför omfattande inskränkning och om det är försvarbart utifrån de mänskliga rättigheterna om rörelsefrihet”

Särskilt uttalande av Henrik Falk (C)

Den grova organiserade brottsligheten i samhället är ett stort problem, och fler åtgärder måste prövas för att kuva den utveckling vi befinner oss i. Att införa vistelseförbud för redan dömda på allmän plats och vissa andra platser kan vara ett av flera sådana viktiga verktyg som behöver prövas. Förslaget tycks dock också omfatta personer som inte har dömts vilket är mer problematiskt. Beslut om vistelseförbud bör därför som regel underställas domstol.

Promemorian - Vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser (Ds 2023:17)

Remiss från Justitiedepartementet
Remisstid den 10 november 2023

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarråd Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

Justitiedepartementet har remitterat promemorian *Vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser (Ds 2023:17)* till bland annat Stockholms stad för yttrande. Promemorian föreslår att en ny reglering införs genom en ny lag om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser. Förslaget innebär att enskilda personers rätt att vistas på vissa platser eller områden i samhället begränsas, detta även utan att personen har dömts till påföljd för brott. Förslaget syftar till att bekämpa brott och brottslig verksamhet som utövas av kriminella nätverk i det offentliga rummet genom att personer som kan befaras medvetet främja nätverkens brottslighet inom ett visst område föreslås kunna beläggas med vistelseförbud. Förslaget syftar till ökad trygghet för allmänheten. Vistelseförbudet föreslås vara straffsanktionerat.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2024.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, trafiknämnden, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd och Stockholms Stadshus AB. Trafiknämnden och Stockholms Stadshus AB har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret bedömer sammantaget att förslaget kan innebära ett ökat skydd för barn och unga vuxna samt en ökad trygghet för allmänheten men att vissa delar i

den praktiska tillämpningen tydligare behöver definieras och säkerställas i förhållande till den inskränkning av rörelsefrihet som förslaget innebär.

Idrottsnämnden anser att förslagen i promemorian är positiva.

Kulturnämnden menar att deras verksamheter endast indirekt blir berörda av förslaget.

Socialnämnden är positiv till förslagen i promemorian i sin helhet men vill gärna se vissa förtydliganden.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd är positiv till förslagen i promemorian.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd menar att förslagen i huvudsak kan öka tryggheten.

Södermalms stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv till förslagen i promemorian.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Situationen med gängkriminalitet är allvarlig och det är angeläget att samhället vidtar kraftfulla åtgärder för att bekämpa organiserad brottslighet. Stockholms stad vill ändå betona att det alltid bör göras noggranna överväganden vid beslut om att inskränka enskilds rörelsefrihet och integritet, eftersom föregående prövning i domstol inte sker.

Landets kommuner har ett stort ansvar för det förebyggande arbetet och att stoppa grunden för rekrytering till organiserad brottslighet. Det gäller dock att vara medvetna om att många av dagens konflikter, gängstruktur och kriminalitet inte är knutna till enskilda geografiska områden, utan ofta har både regional, nationell och internationell karaktär. Staten har ett ansvar att säkerställa att det finns effektiva, fungerande och rättssäkra regelverk och tillräckliga resurser för att bekämpa organiserad brottslighet.

Med anledning av remissen vill Stockholms stad betona vikten av att det görs bedömningar av en eventuell lag om vistelseförbuds effektivitet, möjligheter till uppföljningar, rättssäkerhet och hur samhällets resurser används på bästa sätt. Att invånare känner tillit och förtroende för samhället och dess myndigheter är mycket viktigt utifrån möjlighet att ta emot stöd, anmäla brott och känna framtidstro.

Det finns ett behov av att tydligare definiera ett eventuellt vistelseförbuds geografiska utbredning. I promemorian påtalas att en sådan avgränsning måste avgöras från fall till fall, varför några mer konkreta direktiv inte ges. Den geografiska utbredningen är dock en central fråga inte minst i relation till den mänskliga rättigheten om rörelsefrihet. Det är stor skillnad om en person meddelas vistelseförbud för enskilda platser inom ett område eller om förbudet gäller för hela stadsdelar. I det senare fallet kan ett utfärdat vistelseförbud påverka en individs möjlighet till försörjning, utbildning och tillgång till den kommunala service som krävs för att klara av en fungerande livssituation utan kriminalitet. Det kan exempelvis gälla socialtjänstens olika verksamheter eller andra kommunala verksamheter som förskola, skola och medborgarkontor. Stockholms stad vill därför också framhålla vikten av att det måste

säkerställas att barnkonventionens principer om bl. a. barnens bästa och rätt till liv, överlevnad och utveckling beaktas. Staden delar därför utredningens bedömning att det exempelvis kan innebära att särskilda undantag görs för att barnet ska kunna bo kvar i sin bostad eller att barnets skolgång möjliggörs.

Vistelseförbud kan vara mycket ingripande för den enskilde, särskilt med hänsyn till att den som får vistelseförbud inte nödvändigtvis har begått eller misstänkts för något brott. Detta gäller särskilt om den maximala giltighetstiden om 1 år, med 1 års förlängning i taget, utnyttjas. Den danska ordningen med tre månader + tre månaders förlängning bör därför övervägas. Den som riskerar att meddelas vistelseförbud ska ha rätt till ett offentligt biträde. Dessa delar behöver säkerställas inför ett beslut i frågan.

Avslutningsvis vad gäller påföljden ungdomsövervakning där barns rörelsefrihet också begränsas genom elektronisk övervakning finns en bestämmelse om samverkan mellan verkställande myndighet och ansvarig socialnämnd. Regleringen om vistelseförbud innehåller ingen liknande skrivelse utöver att socialnämnden ska informeras och lämna ett yttrande innan ett beslut om vistelseförbud fattas för en person under 18 år. Det är bra att socialnämnden involveras men eftersom de barn som kommer ifråga för ett vistelseförbud sannolikt är i behov av omfattande stöd hade en mer uttalad och konkret bestämmelse om samverkan mellan polismyndighet, åklagare och socialtjänst varit att föredra.

Stockholms stad instämmer vidare i Sveriges kommuners och regioners bedömning att förslagen om underrättelse till och begäran av yttrande från socialnämnden innebär nya åligganden och därmed ökade kostnader för kommunerna. Utredningen redovisar inte någon konsekvensutredning eller bedömning i frågan.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 1 november 2023

Alexander Ojanne

Bilaga

Promemoria – Vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser, dnr KS 2023/800-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande av borgarråden Christofer Fjellner, Dennis Wedin och Andrea Hedin (alla M) enligt följande.

Sverige och Stockholm befinner sig i en exceptionellt allvarlig situation med en omfattande våldsvåg som saknar motstycke i modern tid. Det finns inget annat land i

EU som har motsvarande nivåer avseende skottlossningar och unga offer som Sverige. Att vända trenden och förhindra uppgörelser mellan olika gäng kräver mer långtgående åtgärder än vad som finns tillgängliga idag. Vi anser att vistelseförbud i enlighet med promemorians förslag är nödvändigt på vissa geografiskt angränsade platser. Ett vistelseförbud kan utgöra ett komplement till andra insatser och kan användas preventivt för att motverka ytterligare skjutningar. Ett vistelseförbud är ingen påföljd för begånget brott utan en åtgärd som kan förhindra att fler ungdomar faller offer för den pågående våldstrenden.

Vi tror att möjligheten till vistelseförbud tillsammans med det pågående samverkansarbetet inom Trefas kan leda till färre dödsoffer då berörda myndigheter får fler verktyg att agera förebyggande och även i större utsträckning skydda oskyldiga medborgare från att hamna i gängens skottlinje.

Särskilt uttalande av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

I stort har utredaren gjort väl avvägda bedömningar. Men vi ser en risk att det blir en liknande riskförskjutning som när straffrabatten togs bort: att ungdomar som är 15 år eller äldre kommer att använda sig av ungdomar som är 14 år eller yngre att springa kriminella ärenden i områden de fått förbud att röra sig inom.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande av Christofer Fjellner, Annika Friberg och Jonas Nilsson (alla M) som är likalydande med Moderaternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L) som är likalydande med Liberalernas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande Jonas Naddebo (C) enligt följande.

Centerpartiet har sedan länge varit pådrivande för att införa vistelseförbud men då som en frivårdsåtgärd där en person som begått brott och som har anknytning till kriminellt gäng förbjuds att vistas i ett visst geografiskt område under en viss tid efter avtjänat fängelsestraff. Syftet är att begränsa redan aktiva våldsverkarens framfart i ett specifikt område.

Promemorian Vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser föreslår en ny lag om vistelseförbud. Förslaget skulle innebära att enskilda personers rätt att vistas på vissa platser eller områden begränsas, detta även utan att personen nödvändigtvis har dömts för brott. Lagen föreslås inte gälla för personer under 15 år.

Den grova organiserade brottsligheten i samhället är ett stort problem, och fler åtgärder måste till för att stävja den destruktiva utvecklingen vi befinner oss i. Polismyndigheten har efterfrågat nya möjligheter att utfärda vistelseförbud i syfte att

minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället. Centerpartiet ser positivt på att detta har hörtsammats och att ett lagförslag arbetas fram. Däremot ser vi potentiella risker med att vistelseförbud kan komma att omfatta personer som inte har dömts för brott vilket riskerar att underminera rättsstaten och skapa en misstro mot rättsväsendet. Beslut om vistelseförbud bör som regel underställas domstol. Vidare föreslås personer under 15 år att vara undantagna lagen vilket kan komma att öka risken för att yngre tonåringar och barn lockas in i kriminalitet när de äldre behöver tjänster utförda.

Med anledning av ovanstående är det vår förhoppning att lagförslaget omarbetas för att bemöta de potentiella risker som kommer med det nuvarande förslaget.

Ersättaryttrande av Nike Örbrink (KD) enligt följande.

Stockholm måste bli tryggare. I ett samhälle där invånare får sin frihet begränsad av otrygghet och kriminalitet så riskerar förövarna känna större rätt till våra offentliga miljöer än hederligt folk. Med detta förslag tar vi ett stort kliv i rätt riktning för att skapa ett tryggare Sverige.

Vi välkomnar regeringens förslag om möjligheten att utfärda vistelseförbud till personer som bedöms begå eller främja brott. Rätt använt så kan denna proaktiva åtgärd förebygga rekrytering av unga samt motverka organiserad brottslighet.

Avslutningsvis vill vi återigen lyfta Kristdemokraternas förslag om fredade nattlivszoner, enligt dansk modell. Utöver regeringens förslag om att utfärda vistelseförbud i proaktivt syfte bör möjligheten att utfärda vistelseförbud som del av påföljderna vid vålds- och sexualbrott inrättas. Detta för att brottsoffer inte ska behöva begränsa sin frihet på grund av rädsla för att träffa sin förövare i exempelvis nattlivet.

Ärendet

Justitiedepartementet har i en promemoria utrett frågan om vistelseförbud på allmän plats och andra platser. Bakgrunden är ökningen av skjutningar och sprängningar i den gängkriminella miljön, vilket bland annat lett till att Polismyndigheten efterfrågat nya möjligheter att utfärda vistelseförbud i syfte att minska brottsligheten och öka tryggheten i samhället.

Våldsbrottsligheten i form av skjutningar och sprängningar, men också annan brottslighet såsom narkotikabrottslighet, bidrar till att skapa stor otrygghet utanför den kriminella miljön. Det är i första hand försäljning och distribution av narkotika som anges som särskilt problematisk eftersom den leder till en ökad närvaro av kriminella aktörer på en plats. Utvecklingen innebär framförallt att unga exponeras för kriminalitet i boendemiljön vilket kan underlätta vid nyrekrytering till de kriminella nätverken.

Även lokala företagare utsätts för brott som begås av de kriminella nätverken, exempelvis olaga hot och utpressning, vilket får konsekvensen att företag avstår från att etablera sig i utsatta områden. Detta leder i sin tur till sämre service för lokalbefolkningen. Därutöver råder en låg uppläringsgrad av brott, vilket delvis kan förklaras av en minskad benägenhet att anmäla brott och vittna i rättsprocesser. En tystnadskultur upprätthålls även genom att de kriminella utövar territoriell kontroll genom hot och våld samt etablerar normer om att inte tala med polisen. Detta kan leda till att parallella samhällsstrukturer utvecklas där rättsväsendet och andra myndigheter hålls utanför.

Utredningen har resulterat i en promemoria som redogör för författningsförslag till en *ny lag om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser*. Utredningen förordar även förändringar i befintlig lagstiftning genom förslag om ändring i *lagen (1998:620) om belastningsregister* och i *offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)* till att omfatta vistelseförbud enligt den föreslagna *lagen om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser*.

Promemorian föreslår att vistelsebeslut ska kunna utfärdas när:

1. Det finns en påtaglig risk för att en grupp personer kommer att begå brott eller utöva brottslig verksamhet inom det område där förbudet avses gälla, och
2. Det kan befaras att den mot vilken förbudet avses gälla medvetet kommer att främja brottet eller den brottsliga verksamheten.

I utredningen undersöks vilken begränsning av rörelsefriheten som kan anses vara proportionerlig i förhållande till ändamålet att skydda individen och att förebygga och förhindra skjutningar, sprängningar och annan allvarlig brottslighet. Utredningen bedömer att föreslaget vistelseförbud kan förväntas verka brottspreventivt på de platser där det finns påtaglig risk för att brott kommer att begås eller brottslig verksamhet bedrivs. En av målsättningarna med vistelseförbudet är att det ska vara en del i att återupprätta tryggheten för allmänheten i utsatta områden och även stärka

förutsättningarna för ett ökat förtroende och tilltro till rättsväsendet. Genom att åstadkomma ett lugnare klimat i områden där det råder en hög konfliktnivå mellan kriminella nätverk bedöms Polismyndigheten ges bättre förutsättningar att utföra sitt uppdrag.

Förutsättningarna för det vistelseförbud som utredningen presenterar är att en person kan meddelas förbud att vistas på allmän plats eller platser som skolgårdar, vid fritidshem eller förskolor. Förbudet omfattar även för den berörda personen att vistas i ett fordon på den aktuella platsen. Vistelseförbudet avser inte personer under 15 år. Vistelseförbudet får meddelas om det finns en påtaglig risk för att en grupp personer kommer att begå brott eller utöva brottslig verksamhet inom ett område. Vistelseförbudet avser brott eller brottslig verksamhet som har bakgrund i eller är avsett att framkalla en konflikt mellan grupper av personer där det finns risk för att skjutvapen eller sprängämnen används. Det avser även brott eller brottslig verksamhet som utövas i organiserad form som avser att skada tryggheten hos allmänheten.

I utredningen föreslås ett krav på att en riskbedömning genomförs för den person förbudet avser. Bedömningen får inte enbart bygga på spekulationer eller allmänna bedömningar utan ska vara grundad på faktiska och konkreta omständigheter som talar för att den aktuella personen kommer att främja ett kriminellt nätverks brottslighet i ett område.

Frågan om vistelseförbud föreslås ske genom en skriftlig anmälan från Polismyndigheten. Om anmälan om vistelseförbud avser en person under 18 år ska Polismyndigheten genast underrätta socialnämnden. Detta för att möjliggöra för socialnämnden att genomföra en utredning om den unges levnadsomständigheter och vidta nödvändiga åtgärder. Ett vistelseförbud prövas av allmän åklagare i den ort där förbudet huvudsakligen avses tillämpas eller där den person som förbudet avses gälla har sin hemvist eller varaktigt uppehåller sig. Socialnämnden ska på begäran av åklagaren eller Polismyndigheten lämna yttrande om den person mot vilken vistelseförbudet avses gälla. Yttrandet ska innehålla uppgifter om den person mot vilken förbudet avses gälla och som är av betydelse för utredningen av frågan om vistelseförbud till åklagaren.

Ett vistelseförbud föreslås gälla en begränsad tid, dock högst ett år. Förlängning av vistelseförbud kan ske om förutsättningar för förbudet kvarstår. Vistelseförbudet gäller omedelbart förutsatt att inte annat beslutas och ska delges den förbudet avser. Den geografiska omfattningen av förbudet får inte vara större än vad som är nödvändigt för att syftet med förbudet ska uppnås. Vistelseförbud får meddelas om behovet av förbudet väger tyngre än den enskildes intresse av att vistas inom området. I promemorian görs bedömningen att förslaget kan finansieras genom befintliga anslag.

För att säkerställa efterlevnad av meddelade vistelseförbud krävs att åtgärden följs upp med tillgängliga polisiära resurser. För detta krävs kapacitet, exempelvis i form av polisiär närvaro i området. Efterlevnaden av meddelade förbud föreslås även

kunna kontrolleras genom elektronisk övervakning eller säkerställas genom ökad kamerabevakning. Överträdelse mot vistelseförbudet föreslås vara förenat med en straffrättslig åtgärd. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2024.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, idrottsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, trafiknämnden, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Södermalms stadsdelsnämnd och Stockholms Stadshus AB. Trafiknämnden och Stockholms Stadshus AB har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 11 oktober 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret har tagit del av Justitiedepartementets remiss och svarar utifrån ett kommunalt perspektiv. Att Stockholm ska vara en trygg och säker stad är det övergripande målet för stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete. Det som framförs i promemorian har främst koppling till kommunfullmäktiges mål 3.6 *Tryggheten ska öka genom förebyggande insatser.*

Stadsledningskontoret bedömer att vistelseförbudet kan vara en del i att minska de kriminella konflikternas inverkan på trygghet och säkerhet på stadens allmänna platser. Samtidigt krävs flera parallella insatser, framförallt inom det förebyggande arbetet, för att få till en positiv förändring inom området. Forskning visar att det finns en kraftig snedfördelning av våldsbrottsligheten och att en mycket liten andel unga män står för majoriteten av våldsbrotten. Dessutom sjunker debutåldern för grova våldsbrott. För Stockholms stad är det därför viktigt att rätt riktade insatser finns tillgängliga för att nå denna grupp. Stadens brottsförebyggande arbete kopplat till unga lagöverträdare ska utgå från att en tidig brottsdebut innebär ökad risk för återfall i brott vilket innebär att en snabb, tidig insats är viktig för att förhindra en lång brottskarriär. Den allvarliga utveckling vi ser nu, med geografiskt utspridda nätverk och relationer, försämrar vistelseförbudets möjlighet till påverkan.

Som anges i det förslag till nytt *Trygghetsprogram 2024-2027 för Stockholms stad* som nu är ute på remiss krävs ett systematiskt och långsiktigt förebyggande arbete för att påverka attityder och beteenden. Ett fungerande förebyggande arbete förhindrar att kriminella får de verktyg som de behöver för att begå brott. Förebyggande åtgärder kräver emellertid lång tid, vilket betyder att effekten kan komma långt efter det att åtgärden påbörjats. Enstaka risk- och skyddsfaktorer har i regel liten effekt, men fler faktorer tillsammans ger större effekt på individens beteende. Det gäller således att stärka skyddsfaktorerna och minska riskfaktorerna. Effekten blir också större om insatser som verkar på olika nivåer samtidigt utformas.

Socialnämnden berörs framförallt av föreslagna lagändringar. På begäran av åklagaren eller Polismyndigheten ska socialnämnden lämna yttrande om den person mot vilken vistelseförbudet avses gälla. Yttrandet ska innehålla uppgifter om den aktuella personen som är av betydelse för utredningen av frågan om vistelseförbud. När det gäller personer som inte begått något brott bedömer stadsledningskontoret att det krävs en nära samverkan med socialnämnden för att säkerställa att rätt insatser för individen och samhällets bästa ska beslutas. För socialnämnden gäller stark sekretess enligt 26 kap. 1 § i OSL. De uppgifter som kan lämnas bör ha, i en någorlunda konkret mening, direkt betydelse för utredningen av frågan om vistelseförbudet. I det fortsatta arbetet med förslaget behövs exempel eller vägledning om vilka uppgifter som är av betydelse för yttrandet. Därutöver kan förslaget förväntas innebära både en ökad administrativ börda och ökade kostnader för kommunerna varför ersättning bör utredas i enlighet med finansieringsprincipen.

Stadsledningskontoret är positiva till att socialnämnden involveras men eftersom de barn som kommer ifråga för ett vistelseförbud sannolikt är i behov av omfattande stöd hade en mer uttalad och konkret bestämmelse om samverkan mellan Polismyndighet, åklagare och socialnämnd varit att föredra.

I utredningen föreslås ett krav på att en riskbedömning genomförs för den person förbudet avser och att denna bedömning ska vara grundad på faktiska och konkreta omständigheter. Stadsledningskontoret framhåller vikten av att denna riskbedömning genomförs systematiskt och strukturerat. En risk finns annars att det skapas misstro till rättssystemet. Att invånare känner tillit och förtroende för myndigheter är mycket viktigt utifrån möjlighet att ta emot stöd, anmäla brott och känna framtidstro. Tilltron och förtroende för myndigheter är oftare lägre bland invånare i utsatta områden varför väl övervägda riskbedömningar av vistelseförbud är särskilt viktigt.

Att inskränka individers rörelsefrihet kan krävas i syfte att förhindra allvarliga brott och ge en positiv effekt på impulsiva våldshandlingar bland kriminella nätverk. Däremot finns behov av att tydligare definiera ett vistelseförbuds geografiska utbredning. I promemorian påtalas att en sådan avgränsning måste avgöras från fall till fall, varför några mer konkreta direktiv inte ges. Den geografiska utbredningen är dock en central fråga inte minst i relation till den mänskliga rättigheten om rörelsefrihet. Det är stor skillnad om en person meddelas vistelseförbud för enskilda platser inom ett område eller om förbudet gäller för hela stadsdelar. I det senare fallet kan ett utfärdat vistelseförbud påverka en individs möjlighet till försörjning, utbildning och tillgång den kommunala service som krävs för att klara av en fungerande livssituation utan kriminalitet. Det kan exempelvis gälla socialtjänstens olika verksamheter eller andra kommunala verksamheter som förskola, skola och medborgarkontor. Denna del behöver säkerställas inför ett beslut om vistelseförbud.

Stadsledningskontoret framhåller att en god samverkan mellan socialnämnden och Polismyndigheten kommer att krävas för att vistelseförbudet ska kunna få önskad effekt. Stockholms stad och Polisregion Stockholm har tecknat en samverkansöverenskommelse som fastställer hur samverkan ska ske mellan

organisationerna i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. Ett prioriterat samverkansområde är riktat arbete mot avgränsade platser och utsatta områden. Denna samverkan bedöms vara viktig vid bedömning om vilken åtgärd som bäst lämpar sig för att bekämpa kriminella konflikter. Parallellt behöver individer i behov av stöd erbjudas detta. Aktuella individuella insatser kan vara sociala insatsgrupper, avhopparverksamhet eller Trefas. Även uppsökande verksamheter som fångar upp och motiverar unga till att ta emot stöd som exempelvis ungdomsjour eller fältassistenter är av vikt.

Ytterligare samverkan som är relevant i sammanhanget är den intensifierade regionala samverkan Stockholms stad ingår i som syftar till att öka tryggheten och minska brottligheten på allmänna platser. Samverkansparter är samtliga kommuner i länet, Region Stockholm, Polismyndigheten, Länsstyrelsen, Kriminalvården och Tullverket. Det första delprojektet i samverkan har som mål att minska antalet öppna drogsener i länet genom att koordinerat rikta resurser och effektiva åtgärder vid de aktuella platserna. Arbetet samordnas av Samverkan Stockholmsregionen.

Stadsledningskontoret ser även svårigheter med uppföljning av vistelseförbudet. Visserligen föreslås elektronisk övervakning men risk finns att vistelseförbudet inte får någon effekt eftersom det kriminella nätverket kan flytta till en ny plats.

Sammantaget bedömer stadsledningskontoret att förslaget kan innebära ett ökat skydd för barn och unga vuxna samt en ökad trygghet för allmänheten men att vissa delar i den praktiska tillämpningen tydligare behöver definieras och säkerställas i förhållande till den inskränkning av rörelsefrihet som förslaget innebär.

Stadsledningskontoret föreslår att remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2023 följande.

Idrottsnämnden godkänner förvaltningens svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande av Hanna Wistrand (L), se Reservationer m.m.

Idrottsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 4 september 2023 har i huvudsak följande lydelse.

En ny lagstiftning om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser kan leda till ökad trygghet för allmänheten, exempelvis för den som uppehåller sig på allmän plats för att utöva idrott eller friluftsliv, vilket idrottsförvaltningen ser positivt på. I övrigt har idrottsförvaltningen inga synpunkter eller förslag i frågan.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 3 oktober 2023 följande.

1. Kulturnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 september 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Tillträdesförbud och vistelseförbud

Sedan den 1 juli 2022 har företrädare för ett bibliotek möjlighet att ansöka om tillträdesförbud till biblioteket, när det finns risk att en person där kommer att begå brott, allvarligt trakassera någon som befinner sig där, väsentligt störa verksamheten eller orsaka betydande skada på bibliotekets egendom.

Den nya lagen om vistelseförbud innebär inte någon förändring av Lag (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, utan är en ny lag med ett delvis annat syfte. Gemensamt för de båda lagstiftningarna är dock syftet att öka tryggheten på allmänna platser.

Kulturförvaltningens synpunkter på förslaget

Det är framför allt den del av kulturförvaltningens verksamheter som bedrivs på allmän plats som berörs av den nya lagstiftningen. Enligt förslaget är det Polismyndigheten som ska kunna anmäla en fråga om vistelseförbud till åklagaren, som därefter prövar frågan och meddelar vistelseförbud. Det är en skillnad mot Lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, där företrädare för biblioteket själva kan ansöka hos åklagaren om tillträdesförbud. Kulturförvaltningens verksamheter blir därför endast indirekt berörda av det nya förslaget.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2023 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen

Reservation av Annika Elmlund m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Reservation av Gabriel Kroon (SD), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Henrik Falk (C), se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 28 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Socialförvaltningen instämmer i att skjutningar, sprängningar och de kriminella nätverkens inflytande är några av de högst prioriterade frågorna i dagsläget. Ett vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser kan vara ett effektivt sätt att kyla ned och hantera pågående konflikter, öka den allmänna tryggheten och minska

antalet skjutningar i den kriminella miljön. Förvaltningen är dock tveksam till om antalet sprängningar kommer minska till följd av en lag om vistelseförbud. Detta eftersom sprängningar, till skillnad från vissa typer av skjutningar, ändå kräver ett visst mått av planering och förberedelse.

Promemorian tar upp frågan om en reglering om vistelseförbud är förenlig med grundläggande mänskliga rättigheter och menar, med stöd av bland annat dansk och italiensk lagstiftning, att det i vissa fall är möjligt att inskränka individers rörelsefrihet utanför det straffrättsliga påföljdssystemet. Även att med hjälp av elektronisk utrustning övervaka att dessa inskränkningar efterlevs bedöms vara förenligt med mänskliga fri- och rättigheter eftersom de kriminella nätverkens verksamheter i grund och botten är systemhotande och kraftigt bidragande till människors känslor av rädsla och otrygghet. Förvaltningen delar promemorians syn på att de kriminella nätverken måste motverkas och är positivt avseende en reglering om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser. Att inskränka individers rörelsefrihet kan vara påkallat i syfte att förhindra allvarliga brott och borde få en dämpande effekt på impulsiva våldshandlingar bland kriminella nätverk. Det hade dock varit önskvärt om promemorian med större precision och tydlighet gett vägledning om ett vistelseförbuds geografiska utbredning. Visserligen påtalas att en sådan avgränsning måste avgöras från fall till fall och att man därför inte ger några mer konkreta direktiv, men den geografiska utbredningen är en central fråga inte minst i relation till den mänskliga rättigheten om rörelsefrihet. Det är till exempel stor skillnad om en person meddelas vistelseförbud gällande enskilda platser i ett lokalområde eller om förbudet gäller för hela stadsdelar. I det senare fallet kan en individs möjlighet till både försörjning, utbildning och möjligheter att träffa släkt och vänner påverkas.

Förvaltningen menar också att promemorian inte i tillräcklig utsträckning problematiserar det faktum att ett vistelseförbud, som förslaget nu är utformat, sannolikt kommer innebära att barn 15 – 17 år kommer övervakas elektroniskt utan att nödvändigtvis vara dömda för något brott. Även utifrån lagens syfte att reducera tillfällena för oöverlagt och impulsivt våld mellan kriminella grupperingar torde det vara en både ingripande och långtgående åtgärd att elektroniskt övervaka barn utanför ramen för påföljdssystemet. Att barns rättigheter tas tillvara och att de behandlas med aktning för sin person gäller alla barn, även de som dragits in i kriminella grupperingar och begår brottsliga handlingar. Om barn främst betraktas som framtida brottslingar befästs snarare deras kriminella identitet och det är därför viktigt med en helhetssyn på barnet och dess omgivning.

Eftersom en reglering om vistelseförbud kan förhindra att barn utsätts för grova våldsbrott, och likaså att de begår våldshandlingar gentemot andra, menar förvaltningen att en viss inskränkning i deras rörelsefrihet är proportionerlig och svarar mot lagens syfte. Däremot är det oklart om ett förbud förbundet med elektronisk övervakning innebär en alltför omfattande inskränkning och om det är försvarbart utifrån de mänskliga rättigheterna om rörelsefrihet. Det hade även varit önskvärt om promemorian tagit upp det behov av både psykologiska och sociala insatser som med stor sannolikhet finns hos de barn som meddelas vistelseförbud.

Vad gäller påföljden ungdomsövervakning där barns rörelsefrihet också begränsas genom elektronisk övervakning finns en bestämmelse om samverkan mellan verkställande myndighet och ansvarig socialnämnd. Regleringen om vistelseförbud innehåller ingen liknande skrivelse utöver att socialnämnden ska informeras och lämna ett yttrande innan ett beslut om vistelseförbud fattas för en person under 18 år. Förvaltningen ställer sig positiv till att socialnämnden involveras men eftersom de barn som kommer ifråga för ett vistelseförbud sannolikt är i behov av omfattande stöd hade en mer uttalad och konkret bestämmelse om samverkan mellan polismyndighet, åklagare och socialtjänst varit att föredra.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 september 2023 följande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget på ny lag, lag om vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser. Förvaltningen ser bland annat att nedan punkter kan bidra till ökad trygghet och till ett proaktivt brottsförebyggande arbete.

- Att utöka de regleringar som gör att, kommun, polis och domstolsväsendet kan öka tryggheten på allmänna platser där både barn och vuxna rör sig för att kunna bedriva sina aktiviteter så som skola, arbete och fritidsintressen.
- Att personer som rör sig i de kriminella gängen kan få ett vistelseförbud på ett avgränsat geografiskt område under en begränsad tid så att andra myndigheter skapar ett utrymme för att sätta in brottsförebyggande och trygghetsskapande insatser för att förhindra att fler unga socialiseras in i en kriminell livsstil.

Vidare är det viktigt att socialtjänsten omgående får information om en ungdom som är under 18 år blir tilldömd ett vistelseförbud så att rätt insatser kan sättas in. Det bör även belysas att ett vistelseförbud begränsar den enskildes möjligheter att röra sig fritt i samhället. Förvaltningen ser att vikten av att skydda individen för att bli utsatt för påverkan av kriminella eller drabbas av skjutvapenvåldet väger tyngre.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 september 2023 följande.

1. Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutar att förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar utredarnas bedömning om att förslaget kan förväntas leda till ökad trygghet för allmänheten, och i viss utsträckning även för den som får vistelseförbud. Förvaltningen delar även bedömningen om att förslaget kan stärka bekämpningen av brott och brottslig verksamhet som utövas av kriminella nätverk i det offentliga rummet, och till viss del försvåra nyrekryteringen av unga till kriminella nätverk. Förvaltningen ser samtidigt utmaningar med förslaget som kan bidra till att förslaget inte får den effekt som den ämnar bidra till.

Vistelseförbud kan vara en av flera åtgärder som stör kriminella nätverk men effekten kan samtidigt i realiteten bli förhållandevis liten då kriminell verksamhet inklusive nyrekrytering sker på olika platser och på andra sätt än på offentliga platser, genom exempelvis sociala medier. Att hindra personer i kriminella nätverk att vistas i särskilda miljöer och platser skulle också troligtvis innebära att de kriminella nätverken byter plats eller hittar andra kontaktvägar.

Förvaltningen ser samtidigt att förslaget skulle kunna utgöra en risk för att kriminella nätverk i större utsträckning än idag använder sig av barn under 15 år, av anledningar som skulle kunna härledas till att målgruppen inte omfattas.

Förvaltningens uppfattning är vidare det kan vara problematiskt att barn mellan 15 och 18 år omfattas av förslaget vistelseförbud. Förbudet skulle innebära att ungas rörelsefrihet begränsas, vilket påverkar ett flertal rättigheter i Barnkonventionen. I promemorian beskrivs det att det i departementspromemorian Vistelseförbud för barn övervägs om socialnämnden i skyddande syfte bör få besluta att begränsa enskilda barns rätt att vistas på vissa platser eller i vissa områden i samhället. Syftet med ett sådant vistelseförbud skulle vara att hindra barnet från att vistas i en miljö som bedöms kunna påverka barnets hälsa eller utveckling negativt. Promemorians bedömning är emellertid att det saknas stöd för att detta ändamål skulle uppnås genom en reglering om vistelseförbud. Förvaltningen delar denna uppfattning och ställer sig frågande om inte samma bedömning bör gälla även för åldersgruppen 15-18 år. Förvaltningen kan även se vissa utmaningar med att socialnämnden ska lämna yttranden till åklagare i ärenden som handlar om beslut om vistelseförbud när den unge inte misstänkts för ett brott.

Det framgår av promemorian att det är av vikt att framhålla att nya möjligheter om att besluta om vistelseförbud enbart skulle utgöra ett verktyg bland flera för att minska de kriminella nätverkens inflytande och öka tryggheten i samhället. Förvaltningen delar uppfattningen om att det är viktigt att beslut om vistelseförbud följs upp med tillgängliga polisiära resurser för att säkerställa att regleringen om vistelseförbud inte endast fyller en symbolisk funktion. För att minska de kriminella nätverkens inflytande och öka tryggheten i samhället krävs samtidigt även andra trygghetsskapande- och brottsförebyggande insatser. Ett brottsförebyggande- och trygghetsskapande arbete i samverkan mellan flera aktörer är av väsentlig vikt för att också en reglering av vistelseförbudet ska få den effekt den ämnar till.

Förvaltningen är av uppfattningen att förslaget huvudsakligen kan öka tryggheten i allmänhet, framför allt när det gäller känslan av att samhället kan agera när exempelvis ett centrumområde i vissa fall helt tas över av en öppen droghandel. Men för att känslan av trygghet ska bestå krävs det att åtgärder i form av vistelseförbud parallellt med andra brottsförebyggande- och trygghetsakande insatser löpande används på såväl strukturell som individuell nivå.

Jämställdhetsanalys

Den föreslagna regleringen är könsneutral. Detta utesluter inte att olika personkategorier påverkas av bestämmelserna i olika utsträckning. När det gäller det dödliga våldet i den kriminella miljön är det nästan uteslutande män som begår våld mot andra män. Även när det gäller allvarlig brottslighet i kontexten kriminella nätverk lagförs fler män än kvinnor. Förvaltningen delar promemorians bedömning om att förslagen mot denna bakgrund kan komma att beröra fler män än kvinnor.

Kvinnor uttrycker i större utsträckning än män otrygghet enligt de nationella trygghetsundersökningar som Brottsförebyggande rådet (Brå) årligen genomför. I likhet med promemorians analys så delar förvaltningen uppfattningen om att förslaget, i och med att det bedöms kunna öka tryggheten, kan bidra till att uppnå det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Förvaltningen föreslår att detta tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 september 2023 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till de förslag som ges i Promemorian – Vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser för yttrande (Ds:2023:17) men vill samtidigt lyfta risker och möjlighet till skydd för barn/unga vuxna i åldern 15-20 år.

Förvaltningens uppfattning är att förslaget gällande vistelseförbud på allmän plats och vissa andra platser kan komma att innebära konsekvenser för barn i åldern 15-18 år. Ett förbud kommer att påverka ett barns vardag varför det är angeläget att det underlag som ligger till grund för ett sådant beslut klargör såväl skydd- som riskfaktorer. Det är även angeläget att en tät samverkan mellan polis, åklagare och socialtjänsten sker för barn under 18 men även för unga vuxna upp till 20 år. Ett vistelseförbud kan medföra upptäckt av ett eskalerade socialt nedbrytande beteende hos ungdomar som tidigare är kända hos socialtjänsten av andra skäl än kriminalitet

och tidig upptäckt av ungdomar som är inflyttade i stadsdelen från andra kommuner. Det skulle ge ökade förutsättningar att säkerställa kraftfulla insatser från exempelvis socialtjänsten i syfte att förhindra och avbryta rekrytering av unga till kriminella nätverk eller att fler barn och ungdomar begår allvarliga brott.

Det är viktigt att socialtjänsten omgående får information om en ungdom/ung vuxen under 18 år blir tilldömd ett vistelseförbud så att kraftfulla insatser kan sättas in i syfte att skydda barnet från ett eskalerande socialt nedbrytande beteende.

Förvaltningen ser det som positivt att förslaget kan innebära ett ökat skydd för barn och unga vuxna och en ökad trygghet för allmänheten.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservationer m.m.

Idrottsnämnden

Särskilt uttalande av Hanna Wistrand (L)

I stort har utredaren gjort väl avvägda bedömningar men vi ser en risk att det blir en liknande riskeffekt som när straffrabatten togs bort: att ungdomar som är 15 år eller äldre kommer att använda sig av ungdomar som är 14 år eller yngre.

Idrottsnämndens främsta syfte är att få barn och unga att röra sig både organiserat och spontant. Något som folkhälsan, skolresultaten och inkluderingen vinner på. Det här lagförslaget måste därför följas upp för att säkerställa att alla eventuella ihålligheter som kan göra att destruktiva beteenden och kriminalitet kryper ner i åldrarna täpps igen. Stockholms barn ska inte springa äldre kriminellas ärenden, de ska springa efter en boll eller på annat sätt röra sig.

Socialnämnden

Reservation av Annika Elmlund m.fl. (M)

1. Att delvis godkänner förvaltningens förslag till beslut.
2. Att därutöver anföra följande:

Sverige befinner sig i en exceptionellt utsatt situation för närvarande med återkommande skottlossningar och sprängningar, som saknar motstycke i modern tid. Det finns inget annat land i EU som har så negativa siffror avseende skottlossningar och unga offer som Sverige.

Att vända den våldstrend, som nu pågår med uppgörelser mellan olika gäng, kräver mer långtgående åtgärder som vistelseförbud på vissa geografiskt angränsade platser. Ett vistelseförbud kan utgöra ett komplement till övriga åtgärder för att hantera uppkommen situation. Vistelseförbud samt bättre möjligheter till samarbete mellan myndigheter ger ytterligare verktyg för polis och rättsvårdande myndigheter att få kontroll och kartläggning av dessa personer, liksom möjligheter att beslagta vapen och sprängämnen. Ett vistelseförbud är ingen påföljd för begånget brott utan en åtgärd, som kan förhindra, att fler ungdomar faller offer för den pågående våldstrenden. Tryggheten för alla ökar om impulsiva hämndlystna uppgörelser med skottlossningar som följd kan förhindras.

Reservation av Gabriel Kroon (SD)

1. Att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen, med revideringar.

2. Att därutöver anföra följande:

Sid 2, stryka följande:

”Förvaltningen ställer sig dock tveksam till vissa delar av förslaget; bland annat synes den geografiska avgränsningen oklar och promemorian problematiserar inte i tillräcklig utsträckning det faktum att en betydande andel av de individer som kan komma ifråga för ett vistelseförbud är barn 15 – 17 år. Att i vissa fall elektroniskt övervaka barn som inte nödvändigtvis är dömda för något brott, samtidigt som de lagförs och hamnar i belastningsregistret om de överträder vistelseförbudet, torde vara en långtgående inskränkning i deras rättigheter även med beaktande av förbudets syfte.”

Sida 6, stryka följande:

”Förvaltningen menar också att promemorian inte i tillräcklig utsträckning problematiserar det faktum att ett vistelseförbud, som förslaget nu är utformat, sannolikt kommer innebära att barn 15 – 17 år kommer övervakas elektroniskt utan att nödvändigtvis vara dömda för något brott. Även utifrån lagens syfte att reducera tillfällena för oöverlagt och impulsivt våld mellan kriminella grupperingar torde det vara en både ingripande och långtgående åtgärd att elektroniskt övervaka barn utanför ramen för påföljdssystemet. Att barns rättigheter tas tillvara och att de behandlas med aktning för sin person gäller alla barn, även de som dragits in i kriminella grupperingar och begår brottsliga handlingar. Om barn främst betraktas som framtida brottslingar befästs snarare deras kriminella identitet och det är därför viktigt med en helhetssyn på barnet och dess omgivning.”

Sida 6, stryka följande:

”Däremot är det oklart om ett förbud förbundet med elektronisk övervakning innebär en alltför omfattande inskränkning och om det är försvarbart utifrån de mänskliga rättigheterna om rörelsefrihet”

Särskilt uttalande av Henrik Falk (C)

Den grova organiserade brottsligheten i samhället är ett stort problem, och fler åtgärder måste prövas för att kuva den utveckling vi befinner oss i. Att införa vistelseförbud för redan dömda på allmän plats och vissa andra platser kan vara ett av flera sådana viktiga verktyg som behöver prövas. Förslaget tycks dock också omfatta personer som inte har dömts vilket är mer problematiskt. Beslut om vistelseförbud bör därför som regel underställas domstol.